

KOLUMNA UGOVOR S DAVLOM

Kraj novina koje su živjele od čitatelja

PARADOKSALNO, IAKO FERALI TRIBUNE NIKAD NIŠU BILE KLASIČNE NOVINE, NJEGOVA SMRT OZNAČAVA KRAJ KLASIČNOG NOVINARSTVA

PIŠE: BORIS DEŽULOVIĆ / dezulovic@inet.hr

Feral je mrtav, i vala neka je. Nikome više Feral Tribune zapravo nije trebao, pa je ovako možda ipak najbolje.

Novine tako budu, pa ih više nema. Ostaju mitovi i legende, poneka zapamćena naslovnica, poneko ime i prezime, kratka bilješka u nekakvom leksikonu na rasprodaji i prvoboračke lovačke priče, "eh, to su bila vremena". Bili su i Start i Danas, i Mikijev almanah je bio, bila su to vremena. Bio je i VUS, pa više nije. Bio je tako i Feral. Jebiga, bili su i Kragliski Dalmatin i Danica Ilirska, pa više nisu. Bila je čuvena naslovnica sa Slobom i Franjom, pa šta. Bila je 1979. i naslovnica Starta s Moni Kovačić, bila je 1835. i čuvena naslovnica Danice s ekskluzivnim tekstom Lijepe naše.

Paradoksalno, iako Feral Tribune nikad nisu bile klasične novine, njegova smrt označava kraj klasičnog novinarstva. Paradoksalno, iako nikad nije imao veliku nakladu, smrt Ferala označava kraj novinarstva koje živi od naklade. Paradoksalno, bilo je lakše izdavati nezavisne novine u operetnoj Tudmanovoj diktaturi nego u šarenoj slobodi europske Hrvatske.

O da, bilo je lakše. Starinski, romantično, zajebano, a lakše. Stara zgrada, drvena vrata, turska kafa, pisaće mašine, telefaks, žbiri u kafani, tajne službe na telefonu, prijeteći pozivi, cenzure, centralni komiteti, vijeća za nacionalnu sigurnost, narodna milicija, vojna policija. Ali u neslobodna vremena novine su više od jutarnje navike. Feral je bio pokret otpora. Nikad nije imao nakladu od stotinu hiljada primjeraka, ali je živio od čitatelja. Čak i onda kad je umnožak cijene i prodanih primjeraka bio manji od zbroja u koloni "troškovi".

Nije to neobjašnjivo. Takozvana javnost, makar toliko mala i nevažna koliko i Feralova naklada, bila je dovoljno jaka da stane između režima i redakcije. Zato je bilo moguće da Feral punih petnaest godina izlazi gotovo bez ijedne reklame, s esejima Mirka Kovača umjesto reklama za telekomunikacijske tvrtke, fenomen nezabilježen u svijetu i potpuno nezamisliv danas, kad su novine zapravo šareni katalogi velikih korporacija.

Zato, eto, nije paradoksalno što takve novine ne mogu opstati u takozvanoj slobodi. Nije, naravno, važan Feral. Jebiš Feral. Bila je, rekoh, i Danica Ilirska važna, pa više nije. Važno je ono što je sad. A sad su novine koje se logikom

slobodnog tržišta više ne obraćaju čitateljima, već oglašivačima. Zato smrt Ferala nije značajna, već znakovita.

I vas, naravno, zbunjuje matematika. Zašto bi urednici pretpostavili nakladu interesima oglašivača kad ni oglašivačima nije svejedno u kolikoj im nakladi izlazi oglas? I zašto bi ljudi uopće kupovali novine u kojima je novinskog teksta točno toliko koliko je u Feralu bilo reklama? Vaše pitanje, međutim, pretpostavlja da ljudi novine čitaju. Na toj pogrešnoj pretpostavci i pada navedena zbunjujuća jednadžba.

Nekad davno reklame su nas strašno nervirale. Da vam je netko tada rekao da će jednog dana na televiziji biti umobolne 15-minutne reklame za tave i lonce, i da ćete vi to gledati, rekli biste mu da to - ako ništa drugo - nema ekonomske logike. Danas, međutim, gledate programe na kojima se emitiraju samo i isključivo reklame. I čitate tekstove veličine

SMS-poruke, na jednoj šesnaestini novinske stranice, u kutu velike reklame za mobitel. Ako ga uopće nadete. I ne bunite se.

To je zato što ste zaglupili. Kupujete debele tabloide pune šarenih kataloga trgovačkih lanaca, sve po 19,99 kuna, dobijete pride sponzorirane priloge, a u novinama, negdje između dvije reklame za pivo, gledate mobiteleće snimke srednjoškolskih tučnjava i orgija s ekskurzije, okrugle, čvrste petnaestogodišnje sise, pažljivo pratite brakorazvodne parnice jadnica sa srednjom frizerskom i falsificiranom Louis Vuitton torbicom, uspoređujete Beckhamov i Bregovićev penis, pa crna kronika, crijeva na asfaltu, dječja cipe-

lica u lokvi krvi, pokazujete svima fotografiju za koju ste dobili sto kuna, trudnica pod kamionskim točkom, evo ovo joj je noga, pa sport, vatreni, Turci pod Bečom, ajmo, naši, novine izgledaju kao stolnjak u kolodvorskoj gostionici, onda neki dosadni tekstić od sedam redaka, hiljadu otkaza u velikoj telekomunikacijskoj kompaniji, hura, bit će mobiteli još jeftiniji, i na kraju vijest da se ugasio Feral Tribune, jebiga, trebali su odavno, mislim, čitao sam ja to nekad, imam još doma stare brojeve, ali nije to više to, nema Tudmana, postali su dosadni, naporni, tko normalan čita tekst duži od abecede. Bez ijedne reklame.

Nema više Ferala, i neka ga nema, nikome zapravo više nije trebao. Nakon svega, ostalo je samo pitanje: je li Rafo na Farmi drkao ili nije?

Feral je 15 godina izlazio gotovo bez ijedne reklame, fenomen nezabilježen u svijetu i potpuno nezamisliv danas, kad su novine zapravo šareni katalogi korporacija